

PROGRAM čuvára lokvi

Uvod

Lokve su jedan od rijetkih primjera intervencije čovjeka u prirodi koja je korisna i za ljude i za ostali živi svijet. Lokve su se godinama koristile kao izvor pitke vode, za napajanje stoke, navodnjavanje, gašenje požara te za različite ljudske aktivnosti. Važne su također za život divljih biljaka i životinja kao njihova staništa. Lokve danas zbog manjka korištenja, brige i održavanja polako nestaju.

Program čuvara lokvi nastao je kako bi doprinio očuvanju lokvi kao važnim mjestima za lokalnu bioraznolikost te vrijednu kulturnu baštinu. Cilj programa je oživjeti lokalnu svijest o važnosti lokvi te osnažiti i potaknuti zajednicu na brigu o njima. Namijenjen je javnim ustanovama za upravljanje zaštićenim područjima koje koordiniraju njegovu provedbu, a ovaj dokument im pruža okvirne smjernice i savjete kako to učiniti.

Ciljevi programa:

- Valorizirati lokve kao dio tradicijske i baštine
- Uključiti zajednicu u očuvanje prirode
- Potaknuti stvaranje suradnje između javnih ustanova i organizacija civilnog društva
- Podizati svijest i educirati nadolazeće generacije o važnosti očuvanja lokvi

- lokve u sve većoj mjeri nestaju. Iako su većinom nastale ljudskim djelovanjem, o njima se više ne brine redovito.
- lokve imaju nezamjenjivu ulogu u ekosustavu, a posebno su važne na krškim područjima gdje se voda teško zadržava
- osim važnosti za prirodu, lokve su poseban dio tradicije i kulture ruralnih područja, posebice važan za ekstenzivni uzgoj stoke

Opis programa

Program čuvara donosi smjernice javnim ustanovama koje upravljaju zaštićenim područjima, za uspostavljanje suradnje s organizacijama civilnog društva, i poticanje njihovog aktivnog uključivanja u očuvanje lokvi, te edukaciju i interpretaciju prirode na primjerima lokvi iz njihovog okruženja.

U provedbi, program čuvara lokvi izgleda tako da javne ustanove stvore suradnju s organizacijom civilnog društva (poput planinarskih, rekreativnih, lovačkih i drugih udruga) koje postaju „čuvari lokvi“. Zadaće čuvara lokvi postaju preuzimanje brige o jednoj od lokvi s područja kojim upravlja javna ustanova, što uključuje:

- praćenje stanja lokvi
- educiranje djece o važnosti lokvi
- provedba aktivnosti za očuvanje lokvi

Program čuvara lokvi je prilagodljiv u pogledu osmišljavanja i odabira aktivnosti koje čuvari lokvi provode. Namjera je oživjeti interes te osnažiti i ohrabriti lokalnu

zajednicu da aktivno sudjeluje i brine za lokve kao dijelove prirode koji su nastali uz pomoć njihovih predaka, te da na nove generacije prenose svijest o važnosti očuvanja prirode. Program ne propisuje već predlaže aktivnosti koje se mogu provoditi, a oslanja se na suradnju i komunikaciju između javnih ustanova i odabranih čuvara lokvi.

Uloge:

Javne ustanove koje upravljaju zaštićenim područjima

- pokreću Program čuvara lokvi i koordiniraju njegovu provedbu
- prikupljaju kontakte i pronalaze pojedince i društva zainteresirane da se priključe programu čuvara lokvi
- organiziraju orijentacijske sastanke na kojima će čuvarima lokvi predstaviti program i dogovoriti aktivnosti koje će se provoditi
- kontinuirano pružaju podršku čuvarima lokvi u provedbi aktivnosti, pomažu u pronalasku djece koja će polaziti edukacije, daju savjete i logističku podršku za provedbu aktivnosti, ustupaju opremu koja je na raspolaganje te druge potrebne informacije
- dokumentiraju provedbu programa

Čuvari lokvi

- u dogovoru s Javnom ustanovom odabiru lokvu nad kojom preuzimaju brigu
- provode aktivnosti praćenja stanja lokvi, i o zatečenom stanju obavještavaju javnu ustanovu (bilježe pojave otpada,

- propadanja lokvi, urušavanja suhozida i drugog)
- provode edukaciju za djecu o važnosti lokvi
 - u suradnji s Javnom ustanovom provode aktivnosti za očuvanje lokvi ako su potrebne
 - dokumentiraju provedbu programa

Kako započeti provedbu programa?

Prvi korak koji javne ustanove trebaju poduzeti je pronaći čuvare lokvi.

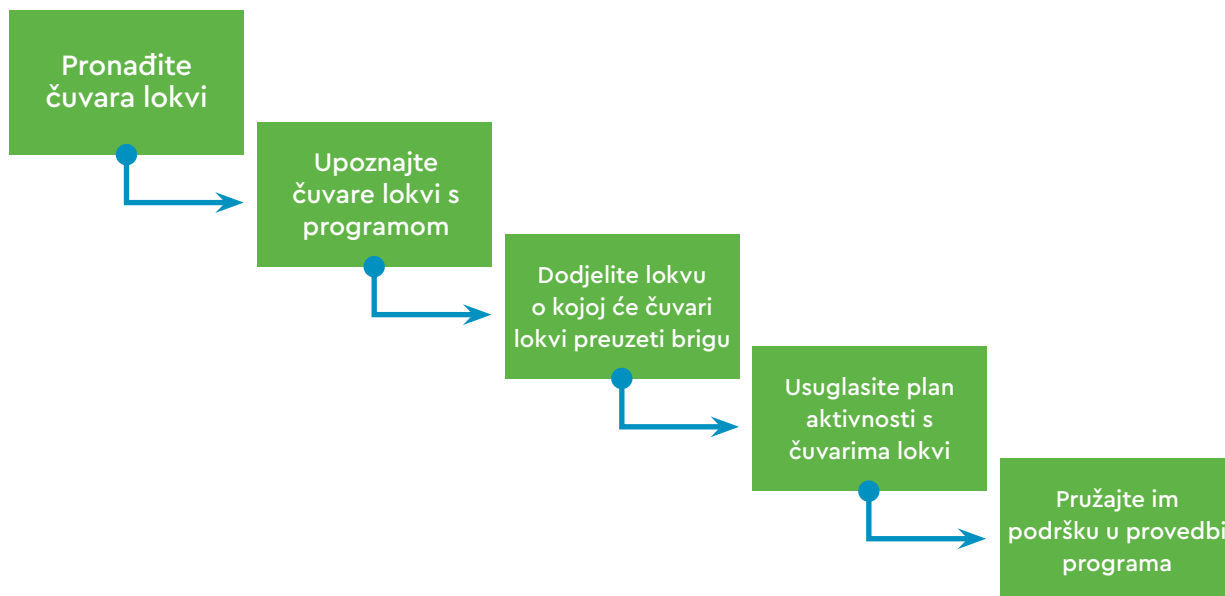
Javne ustanove zadužene su za pronalazak čuvara lokvi i njihovo uključivanje u program, te same odabiru čuvare lokvi koji će djelovati na njihovom području. Trebaju identificirati organizacije koje bi se potencijalno uključile u program i kontaktirati ih. Čuvari lokvi mogu biti organizacije civilnog društva, udruge, klubovi, i druge organizacije koje aktivno djeluju na lokalnom području i motivirane su provoditi edukacijski program u prirodi. Dodana vrijednost je ako su članovi društva ili kluba već na neki način povezani sa samom lokvom te vide njenu vrijednost i značaj.

Nakon što javne ustanove dogovore priključivanje odabrane organizacije u program, njihov zadatak je organizirati orijentacijski sastanak gdje će pridruženim čuvarima lokvi prezentirati program, i gdje će se odabrati lokva o kojoj čuvari lokvi preuzimaju brigu.

Tko su čuvari lokvi?

Čuvarom mogu postati svi koji vole boraviti u prirodi, educirati, učiti, surađivati i biti aktivni. Buduće čuvare lokvi javne ustanove mogu prepoznati u:

- planinarskim društvima
- lovačkim društvima
- rekreativnim i avanturističkim društvima
- izviđačima
- školama
- volonterskim klubovima
- aktivnim pojedincima,
- ostalim organizacijama civilnog društva i drugim

Koje su aktivnosti i zadatci čuvara lokvi?

Čuvari lokvi trebaju u dogovoru s Javnom ustanovom **odabrati lokvu o kojoj će preuzeti brigu, i na kojoj će provoditi edukativne aktivnosti za djecu**. Poželjno je da odabrana lokva bude pristupačna i dovoljno blizu kako njezino posjećivanje ne bi bilo problematično. Dodatna vrijednost pri odabiru je značaj koji lokva ima za zajednicu, pogotovo za lokalne stočare, da bi se što bolje iskoristio potencijal za interpretaciju tradicionalnog načina života.

Zadatci čuvara lokvi su:

- pratiti stanje lokvi
- provoditi aktivnosti očuvanja lokvi
- provoditi edukacije

Praćenje stanja lokvi

Aktivnosti praćenja stanja lokvi uključuju bilježenje zatečenog stanja o kojem se obavještava javna ustanova. Praćenje stanja lokvi provodi se kako bi se detektirale promjene koje mogu imati štetan utjecaj i ugroziti lokvu poput pojave otpada, zarastanja, prisustva invazivnih vrsta, urušavanja suhozida, i drugih znakova propadanja lokvi. Nakon dojave zabilježenog stanja, u dogovoru s javnom ustanovom, čuvari lokvi odlučit će o potrebi provedbe aktivnosti očuvanja lokve

Provedba aktivnosti očuvanja

Lokve u prirodi izložene su brojnim utjecajima koji dovode do njezinog propadanja, od prirodnih i klimatskih utjecaja pa do utjecaja čovjeka. Ako čuvari lokvi u redovnim obilascima lokvi zabilježe pojave koje dovode do onečišćenja ili nestajanja lokve, potrebno je reagirati i provesti aktivnosti očuvanja. Ovisno o izvoru prijetnje, te aktivnosti mogu biti čišćenje smeća i otpada, obnova suhozida, uklanjanje vegetacije kojom lokva zarasta, nanošenje novih slojeva vodonepropusnog sloja, ili druge aktivnosti za obnovu lokve. Vrlo je važno da se odluka o akcijama očuvanja donosi zajednički, u suradnji čuvara lokvi i javne ustanove koja upravlja tim područjem, čime se nadograđuje suradnja, ali i osigurava da se sve aktivnosti izvedu s važećim propisima.

Provedba edukacija

Zadatak čuvara je na odabranoj lokvi provoditi edukativne aktivnosti za djecu. Ovaj program ne određuje koje aktivnosti čuvari trebaju provoditi, nego pruža smjernice, metodologiju i primjere koje raznih aktivnosti kao inspiraciju. Čuvari lokvi će dobiti

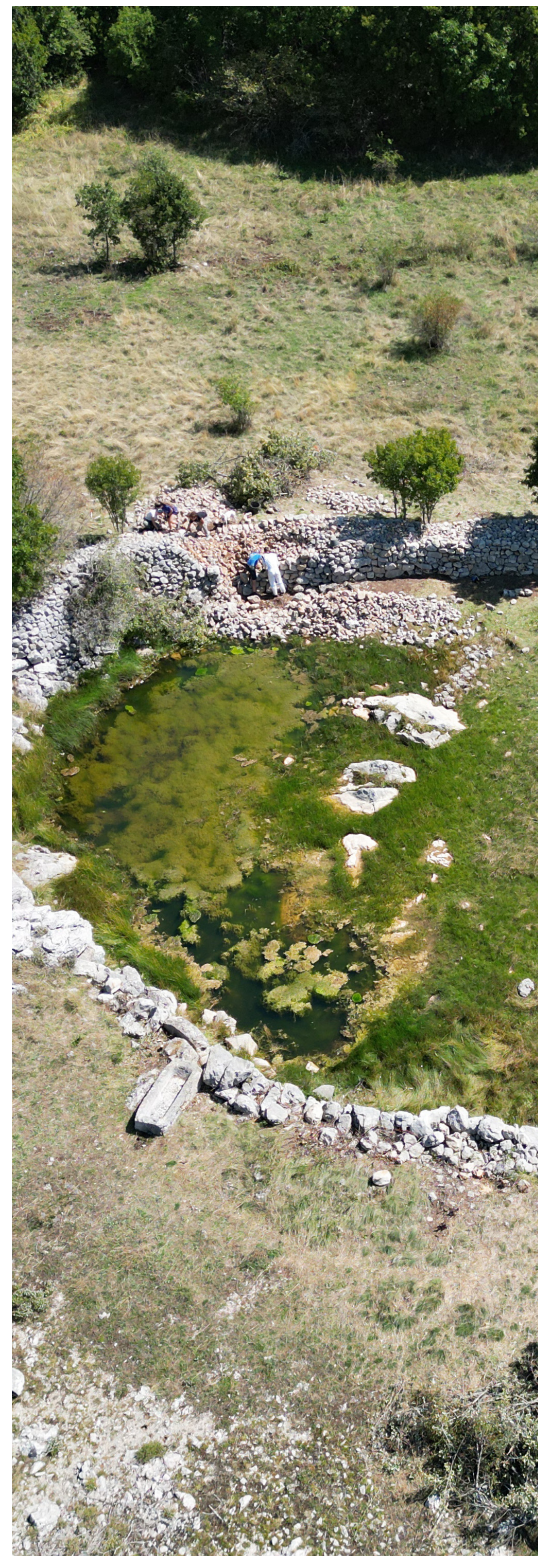
materijale koji mogu pomoći u osmišljavanju i provedbi aktivnosti, što uključuje brošuru "Priručnik za očuvanje lokvi" i paket s opremom. Brošura je izrađena kao pomoć čuvarima lokvi u pripremi edukativnih aktivnosti, u njoj su istaknute osnovne informacije i osobine koje se djeci na izletima mogu predavati kao primjer zašto su lokve važne i nezamjenjive. U brošuri se također nalaze i primjeri i prijedlozi raznih aktivnosti kao izvor inspiracije za odabir edukativnih aktivnosti koje čuvari s djecom mogu provoditi. Svoje aktivnosti čuvari mogu provoditi metodama koje su predstavljene u brošuri, ali ih mogu prilagođavati prema vlastitoj želji, ili pak osmisliti nove. Uz brošuru, čuvari lokvi dobit će i paket s opremom koju mogu koristiti u provedbi aktivnosti.

Edukativne aktivnosti za djecu: kako do sudionika?

Zadatak čuvara lokvi je organizirati edukativna događanja za učenje i podizanje svijesti djece o važnosti vodenih ekosustava (lokvi i bunara) u krškim planinama. To uključuje i pronalazak korisnika, odnosno skupine djece koja će se priključiti edukativnim aktivnostima. Broj djece za koje će se provoditi edukacija i broj godišnjih aktivnosti svaki od čuvara lokvi treba odlučiti za sebe.

Pronalazak skupine korisnika (djece) zadatak je čuvara lokvi, a ovaj program donosi neke smjernice koje mogu pomoći u promišljanju i početnim koracima.

Preporuka je krenuti od već postojećih kontakata. Čuvari lokvi će vrlo vjerojatno već u svojem članstvu imati roditelje zainteresirane da se njihova djeca pridruže programu. S druge strane, Javne ustanove u pronalasku korisnika mogu pomoći svojim kontaktima poput škola i organizacija s kojima su imale uspješnu suradnju.

Za što uspješniju suradnju sa školama kao budućim čuvarima lokvi, bilo bi dobro birati lokalne škole, što bliže lokaciji same lokve što će olakšati logistiku planiranja posjeta lokvama. Škole kroz ovaj program mogu organizirati terensku nastavu, školu u prirodi, razne izvannastavne aktivnosti i time obogatiti svoj kurikulum. Lokva kao lokacija edukativnih aktivnosti je jedinstvena i atraktivna te se može dobro uklopiti u sadržaj većine predmeta.

Dobre adrese za početak su planinarska društva koja u sve većoj mjeri okupljaju mlade obitelji s djecom, a vrlo često se među članovima planinarskih društava nalaze i učitelji, koji mogu u program uvesti svoje školske razrede. Također treba imati na umu i druga društva koja su posvećena boravku u prirodi s kojima se može ostvariti suradnja.

Do djece zainteresirane da se priključi edukacijama se može doći i putem javnog poziva, i ne moraju biti vezani uz nijednu organizaciju.

Završne riječi

Program Čuvara lokvi nastao je kao dio projekta "Still Water Revival – Obnavljanje i očuvanje malih slatkovodnih ekosustava krških planina u Mediteranu", kojim se radi na obnovi slatkovodne ekosustave na hrvatskim krškim planinama.

Cilj ovog programa je stvoriti suradnju s lokalnom zajednicom, promovirati očuvanje slatkovodnih ekosustava u kršu, te organizacije civilnog društva uključiti u očuvanje prirode.

Područja provedbe ovog programa su:

- Park prirode Dinara (program provodi Udruga Biom, do osnutka Javne ustanove Park prirode Dinara)
- Park prirode Učka (program provodi Javna ustanova Park prirode Učka)
- Park prirode Biokovo (program provodi Javna ustanova Park prirode Biokovo)
- Nacionalni park Sjeverni Velebit (Javna ustanova Nacionalni park Sjeverni Velebit)

Iako je program razvijen za navedena područja, njega mogu koristiti i druge javne ustanove i organizacije koje ga žele provoditi. Upravo je i nakana da se program dijeli i prilagođava provedbi na raznim lokacijama, te da se organizacije civilnog društva aktivnije uključe u očuvanje prirode i bolje povežu s javnim ustanovama.

Impresum

Vodena tijela na krškim planinama su žarište bioraznolikosti, ali zbog desetljeća neodržavanja i neadekvatnog korištenja danas su zapuštena. Projektom „Still Water Revival – obnavljanje i očuvanje malih slatkovodnih ekosustava krških planina u Mediteranu“ procjenjuje se aktualno stanje slatkovodnih ekosustava Učke, sjevernog Velebita, Biokova i Dinare, razvija se metodologija za određivanje prioriteta te obnavljaju prioritetne lokve i bunari.

Kontakt: email lokvebunari.obnova@gmail.com

Izdavač:

Udruga Biom
Čazmanska 2
10 000 Zagreb

Autor teksta:

Zdravko Budimir

Dizajn:

Ivona Miloš, inSitu

Ovaj je dokument izrađen uz financijsku pomoć „Donors Initiative For Mediterranean Freshwater Ecosystems“. Sadržaj ovog dokumenta isključiva je odgovornost Udruge Biom i ni pod kojim uvjetima se ne može smatrati odrazom stajališta „Zaklade princa Alberta II od Monaka“ ili „Donatorske inicijative za mediteranske slatkovodne ekosustave“.

